

ΜΕΡΟΣ Ε΄

Ίστορία

* * *

ΑΡΧΙΜ. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΜΟΥΡΤΖΑΝΟΣ
ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
Δρ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ & ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Ο ΑΠΟ ΛΑΡΙΣΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΚΟΤΤΑΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα θέματα που ανακύπτουν κατά το μυστήριο του βαπτίσματος είναι και αυτό της ονοματοδοσίας. Μπορεί σήμερα για την Ελληνική Πολιτεία το όνομα να δύναται να δηλωθεί από τους γονείς και πριν την βάπτισι, ωστόσο το θέμα αυτό παλαιότερα προκαλούσε συχνά ζητήματα νομικά και εκκλησιαστικά. Υπήρχε το φαινόμενο της διαφωνίας των γονέων σχετικά με το όνομα το οποίο θα έπρεπε να λάβει το παιδί. Άλλοτε, ο ιερέας έδινε λύση ζητώντας από τον/τήν ανάδοχο να δώσει το όνομα, ανεξαρτίτως της επιθυμίας των γονέων. Κάποτε αποφάσιζε και ο ίδιος ο ιερέας.

Τό 1953 ο τότε Μητροπολίτης Λαρίσης και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Δωρόθεος Κοτταράς εξέδωσε ένα κείμενο το οποίο διαπραγματεύεται ζητήματα τα οποία είχαν κατά καιρούς προκύψει γύρω από την ονοματοδοσία στο Μυστήριο του θείου Βαπτίσματος, φωτίζοντας σημεία που ορίζουν την έγκυρότητα ή μή και άλλων συναφών από την άποψη του αστικού δικαίου. Αυτό το ζήτημα δεν είχε πλήρως συζητηθεί μέχρι τότε, αλλά και ούτε είχαν αποσαφηνισθεί κάποιες πτυχές του. Αφορμή αυτής της μελέτης υπήρξε η αναίρεση που άσκησε εκείνη την εποχή ο Άρειος Πάγος σε κάποια οικογενειακή διένεξη περί του ονόματος παιδιού, όπου έλαβε χώρα δεύτερο Βάπτισμα, και το δικαστήριο δέχθηκε τον αναβαπτισμό με το αιτιολογικό ότι στην πράξη αυτή η χρονολογική σύμπτωση του Βαπτίσματος και της ονοματοδοσίας δεν οφείλεται στην επιταγή κάποιου νόμου, αλλά σε απλή χριστιανική

συνήθεια, σύμφωνα με τήν όποία δίνεται τό όνομα στόν άνήλικο από τόν δικαιούμενο· καί μπορεί ή όνοματοδοσία νά γίνει πριν, κατά ή μετά τήν Βάπτιση καί έπομένως εΐναι έγκυρη¹.

Ό Δωρόθεος, έπισημαίνοντας ότι αυτοΰ τοΰ είδους τά ζητήματα δέν αποτελοΰν άντικείμενα άνθρωπίνης εξετάσεως καί έρευνας καί δέν έχουν σχέση με τήν εφαρμογή τών άνθρωπίνων νόμων καί διατάξεων, σέ αΰτήν τήν μελέτη, με άφορμή αΰτό τό τέτοιας φύσεως θέμα, πού προέκυψε από άπόφαση τοΰ Άρειοΰ Πάγου, τό εξετάζει καί τό μελετᾶ ένδελεχώς.

Στά συμπεράσματά του αναφέρει ότι ή Έκκλησία ως θεματοφύλακας τής πίστεως καί έρμηνευτής τών δογμάτων καί τών πιστευομένων, αλλά καί ως ακριβής τηρητής τών τυπικων διατάξεων όρίζει σέ ό,τι έχει με τίς όποιεσδήποτε δικαστικές άποφάσεις, όχι μόνο τής περιπτώσεως πού άπασχόλησε τόν Άρειο Πάγο, αλλά καί άλλων όμοίων πού τυχόν προκύψουν ότι:

α) Κανένας νόμος δέν μπορεί νά καθορίσει ή νά τροποποιήσει τό δόγμα ή τίς μυστηριακές τελετές με άλλον τρόπο από εκείνον τόν όποιο ή Έκκλησία έχει καθορίσει ως άναλλοιώτους. Αΰτές οί μυστηριακές πράξεις, όπως καί όλες οί μυστηριακές πράξεις καί τελετές δέν έχουν όρισθεΐ από τήν συνήθεια ή τά έθιμα, όπως νομίζουν οί δικαστικές άποφάσεις, αλλά τηρούνται όπως έχει διαταχθεΐ από τήν Έκκλησία χωρίς νά ύφίστανται μεταβολές μέσω τών νόμων, τής Πολιτείας ή τών έθίμων.

β) Η Έκκλησία όνοματοδοτεΐ τόν βαπτιζόμενο, τό δε όνομά του ύποβάλλεται στόν Λειτουργό σέ τόπο καί χρόνο πού καθορίζεται από τήν Έκκλησία κατά τήν τελετή τής βαπτίσεως.

γ) Η Έκκλησία εξετάζει τό όνομα πού ύποβάλλεται στόν Λειτουργό καί άσκει τήν πνευματική της έξουσία σέ περίπτωση πού άπορρίψει τό ύποβαλλόμενο όνομα, όταν αΰτό εΐναι θρησκευτικώς αλλά καί έθνικώς άπαραδέκτο.

δ) Η Έκκλησία δίνει τό όνομα πού τής έχει ύποβληθεΐ, τό όποιο τελικά θά φέρει ό άνθρωπος μέσω τής ευχής πλέον καί τής εκκλησιαστικῆς τελετῆς από τόν Λειτουργό τής Έκκλησίας ό όποιος ιεροπρακτεΐ, είτε κατά τήν τελετή πού έχει λάβει χώρα πριν από τό Βάπτισμα ή κατά τήν ίδια τήν τέλεση τοΰ Μυστηρίου τοΰ Βαπτίσματος καί με τό ίδιο όνομα βαπτίζεται τό βρέφος από τόν Ίερέα κατά τήν μυστηριακή πράξη. Τό όνομα αΰτό σέ κάθε τέλεση Μυστηρίου γι' αΰτόν τόν άνθρωπο θά εκφωνεΐται από τόν Ίερέα².

¹ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Όνοματοδοσία Αναβαπτίσματος*, εκδ. Ασπίς Άθήνα, σσ. 5-6.

² Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Όνοματοδοσία Αναβαπτίσματος*, αΰτόθι, σσ. 28-29.

ε) Ἡ ὀνοματοδοσία δέν γίνεται κατά τόν χρόνο πού ἐπιθυμεί ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑποβάλλει τό ὄνομα, ἀλλά ἀπό ἐκεῖνον πού ὀρίζει ἡ Ἐκκλησία κατά τήν ὀγδόη ἡμέρα ἀπό τήν γέννηση, καί ὅπου αὐτό δέν γίνεται, κατά τήν προεισαγωγική τελετή τοῦ Θεοῦ Βαπτίσματος ἢ κατά τήν τελετή τῆς Μυστηριακῆς πράξεως, ὅταν ὁ Ἱερεὺς τελῶντας τό Μυστήριο ἐκφωνεῖ «*Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...*». Τότε ὁ δικαιούμενος ὑποβάλλει τό ὄνομα στόν Ἱερέα, ὁ ὁποῖος τό προσθέτει στά λόγια γιά τό Μυστήριο καί συνεχίζει. Ποτέ τό ὄνομα δέν δίνεται μετά τήν βάπτισι, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ ἀπόφαση τοῦ Πρωτοδικείου, ἡ ὁποία ἔγινε ἡ ἀφορμή γι' αὐτήν τήν μελέτη. Κατά συνέπεια, ἐφ' ὅσον τό ὄνομα ἔχει ἤδη δοθεῖ, ἔχει εὐλογηθεῖ καί ἔχει συνδεθεῖ μυστηριακῶς μ' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει βαπτισθεῖ, δέν μπορεῖ ν' ἀλλάξει μέ καμία δικαστική ἀπόφαση³.

στ) Ἀπό τήν μελέτη προκύπτει ὅτι τό ὄνομα εἶναι μέρος τοῦ Θεοῦ Βαπτίσματος, ἀλλά ὄχι τό ἐξαιρετικά οὐσιῶδες, γιατί ἡ Θεία Χάρις εἶναι μία καί μοναδική καί ἡ μυστηριακή πράξη κατά τήν ὁποία Αὐτή ἐπιφοιτᾷ εἶναι τό καθαρό Βάπτισμα. Ὅλα τά ἄλλα δέν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπό ὕλη, αἰσθητά σημεῖα καί πρόσωπα πού συνυπουργοῦν.

ζ) Ὁ χρόνος καί ὁ τόπος τῆς ὀνοματοδοσίας ὀρίζονται γιά μία καί μόνη φορά ἀπό τήν Ἐκκλησία. Δέν συμμορφώνεται ἡ Ἐκκλησία μέ τίς ὁποιοσδήποτε νομικές ἐπιταγές κατά τήν τέλεση τοῦ Μυστηρίου, ἀλλά οἱ ἄνθρωποι συμμορφώνονται πρὸς αὐτές. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀφαιρεῖ τό δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὀνόματος ἀπό ὁποιοδήποτε τό δικαιούται καί πού θά ὑποβάλλει τήν κατάλληλη στιγμή στόν Λειτουργό τό ὄνομα πού ἐξέλεξε καί τό βρέφος παίρνει ἐπισίμως τό ὄνομά του.

η) Τά ἀστικά δικαιώματά του τά παίρνει μέ τό πού θά γεννηθεῖ τό παιδί καί οἱ οἰκεῖοι του ἀποφασίζουν γιά τό ὄνομα, τό ὁποῖο θά τοῦ δοθεῖ. Αὐτό τό στάδιο εἶναι ἐντελῶς ἄσχετο μέ τήν βάπτισι. Ἐκεῖ ἀσκεῖ τό δικαίωμά του ἰδιωτικῶς καί οἰκογενειακῶς ὁ δικαιούμενος καί ἐπιβάλλει τήν γνώμη του, ἡ ὁποία μπορεῖ ν' ἀκουστεῖ καί νά εἶναι ἐγκυρη καί τό ὄνομα πού θά ἐπικρατήσῃ ὑποβάλλεται στόν Λειτουργό καί αὐτός θά δώσει τό ὄνομα στό βρέφος. Τό δικαίωμα αὐτό εἶναι ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκτός τοῦ Μυστηρίου, διότι μέσα στό Μυστήριο αὐτός δέν ἔχει κανένα ἀπολύτως δικαίωμα. Ὁ Δωροθέος, τέλος, τονίζει ἰδιατέρως ὅτι τό Βάπτισμα εἶναι ἱεροπραξία, ἡ ὁποία ἀνήκει ἀπό τήν

³ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, Ἐνομοτοδοσία Ἀναβαπτίσματος, αὐτόθι, σσ. 28-29.

φύση της στήν θρησκευτική σφαίρα τῆς πίστεως, στήν ὁποία δέν ἔχει κανείς ἀρμοδιότητα παρά μόνον ἡ Ἐκκλησία⁴.

Μέ τίς θέσεις αὐτές ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Λαρίσης καί μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ξεκαθαρίζει ζητήματα, τά ὁποία ἀποτελέσαν ὁδηγό γιά τήν ἀντιμετώπιση, τουλάχιστον ἀπό πλευρᾶς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἀκανθώδους αὐτοῦ θέματος.

⁴ Αὐτόθι.